O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SH.RASHIDOV NOMIDAGI SAMARAQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-602203__
2024 yil “09” 25

“TASDIQLAYMAN”
SamDU rektori:
________ **R.I.Xalmuradov**
2024 yil “ _ ” ________

O`zbekistonning madaniyati va san`ati tarixi
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	200000 - San’at va Gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	220000 - Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta’lim yo‘nalishi:	60220300 - Tarix (mamlakatlar va yo`nalishlar bo`yicha)

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
O`ZMST1705</td><td>O‘quv yili
2027-2028</td><td>Semestr
7</td><td colspan="2">ECTS – Kreditlar
5</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="2">Ta’lim tili
O‘zbek</td><td colspan="2">Haftadagi dars soatlari
4</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fan nomi</td><td>Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Umumiy soat (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">O`zbekistonning madaniyati va san`ati tarixi</td><td>70</td><td>80</td><td>150</td></tr>
</table>

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad - "O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi» o'ziga xos xususiyatlari va rivojlanish tendentsiyalari to'g'risida bilim asoslarini berishga qaratilgan umumiy fanlar majmuasining bir qismidir. Tarix shuni ko'rsatdiki, mintaqada yuzlab yillar davomida yashagan xalqlar madaniy sohada yaqin aloqada bo'lishgan. Ushbu fanni o'qitish mintaqada yashovchi madaniyatlarning umumiyligini aniqlash, Markaziy Osiyo mintaqasidagi madaniyatlarning o'zaro ta'sir yo'nalishlarini ko'rsatish uchun zarurdir. Fanni o'rganish quyidagilarga qaratilgan: ichki va jahon san'atini o'rganish asosida madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishga; jamiyatning ma'naviy hayoti sohasida talabalarni tanishtirishga; atrofdagi dunyoda san`at va qiymat yo'nalishlarini, ma'naviy va axloqiy tamoyillarni va atrof-muhitni ijodiy rivojlantirish qobiliyatini rivojlantirishga.

Bu bilimlar buyurtmachi (ta’lim muassasalari, davlat tashkilotlari) uchun talab qiladigan mustaqil fikrlaydigan, malakali kompetentlikka ega, kreativ, innovatsion salohiyatli mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Fanning vazifasi - san'at tarixi sohasidagi bilimlarni chuqurlashtirish va tizimlashtirish; san'at asarlarini (rasm, arxitektura, haykaltaroshlik, DPI, musiqa, arxitektura va boshqalar)tarixiy va san'atshunoslik tahlili metodologiyasi va metodologiyasini o'zlashtirishdan iborat.

- san'at va ta'lim menejerining kasbiy faoliyatida san'at tarixi sohasidagi bilimlardan foydalanishga tayyorlikni shakllantirish

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. "O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi" faniga kirish.

"O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi" kursiga kirish. Yordamchi tarixiy fanlar. O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixini o'rganish mavzusi. Haqiqiy muammolar. Kursni o'rganishga yangi uslubiy yondashuvlar. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I. A. Karimovning "tarixiy xotirasiz kelajak yo'q" yuksak ma'naviyat yengilmas kuchdir.

Sh. Mirziyoyevning beshta tashabbusi .Madaniyat va san'at masalalarini

	O'zbekiston strategiyalarida aks ettirish. O'zbekiston tarixini o'qitishda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: dialogik yondashuv, muammoli ta'lim, BinGo, blits, arra, Lotus, menyu, algoritm, munozara, o'zini o'zi boshqarish, "miya hujumi","Klaster", "Bumerang", "xulosa", "blits o'yini", "loyiha", "labirint","Karusel","qora quti","Insert","5-chi qo'shimcha", "kalit so'zlar" va boshqalar. Adabiyot: O1; O2; O8; O9; O10; O11; O12; O13; O14; O15. **2-mavzu. Qadimgi davrda O'zbekiston madaniyati va san'ati rivojlanishning dastlabki bosqichlari. Qadimgi Baqtriya, Xorazm, So‘g‘d davlatlari madaniyati va san’ati.** O'zbekiston madaniyati va san'ati eng qadimgi davrda va uning dastlabki rivojlanish bosqichlarida. Qadim zamonlarda O'zbekiston xalqlari madaniyati va san'atining rivojlanishi. O'rta Osiyoning eng qadimgi davrida madaniyat va san'atning xususiyatlari. Ma'naviy e'tiqodlar, urf-odatlar. Subkulturalar o'rta Osiyo madaniyatining yaxlitligini tashkil etadi (qadimgi davlatlar (Baqtriya, So'g'd, xarezm, Farg'ona, Margiana) subkulturalar, sakalar va massagetlar subkulturalari). O'rta Osiyoning Sharq va G'arb madaniyati va san'ati vositachiligidagi vazifasi. Zoraastrizm va Avesta madaniyatini rivojlantirishdagi roli. algoritm, munozara, o'zini o'zi boshqarish, "miya hujumi","Klaster", "Bumerang", "xulosa", "blits o'yini", "loyiha", "labirint", "karusel", "qora quti", "Insert", "5-chi ortiqcha","kalit so'zlar"va boshqalar. Adabiyot: O1; O2; O8; O9; O10; O11; O12; O13; O14; O15; O16; O19; O21; O22; O24; O26; O29; O30; O31; O32; O34; O36; D 1; D 2; D 3;D 4; D 5; D 6; D 7; D 8; D 9; D 10; D 11; D 12; D 13; D 14; D 16; D 19; D 21; D 23; D 26; D 29; D 30; D 33; D 36; D 39; D 40 **3-mavzu. Antik davrda O'zbekiston xalqlari madaniyati va san'atining rivojlanishi.** Ellinizm madaniyatini shakllantirish. Ellinizm tarixiy hodisa sifatida. Ellinizm rivojlanishining uch davri: erta, rivojlangan, kech. O'rta Osiyoda ellinizm madaniyati. Xarakterli xususiyatlar. Kultlar va e'tiqodlar. Yozish. San'at. algoritm, munozara, o'zini o'zi boshqarish, "miya hujumi","Klaster", "Bumerang", "xulosa", "blits o'yini", "loyiha", "labirint", "karusel", "qora quti", "Insert", "5-chi ortiqcha","kalit so'zlar"va boshqalar. Adabiyot: O1; O2; O8; O9; O10; O11; O12; O13; O14; O15; O16; O19; O21; O22; O24; O26; O29; O30; O31; O32; O34; O36; D 1; D 2; D 3;D 4; D 5; D 6; D 7; D 8; D 9; D 10; D 11; D 12; D 13; D 14; D 16; D 19; D 21; D 23; D 26; D 29;

	D 30; D 33; D 36; D 39; D 40 **4-mavzu. Илк O'rta o'rta asrlarda madaniyat va san'at.** Eftalitlar va Turk xoqonligi davridagi san'at. Markaziy Osiyoda shaharlar va mudofaa inshootlarining paydo bo'lishi. Turk xoqonligining me'moriy me'morchiligi madaniyati va san'ati. Arab istilosining mahalliy madaniyat va san'atga ta'siri. Arablar istilosi davrida o'rta Osiyo xalqlari hayotining iqtisodiy va madaniy rivojlanishining buzilishi. Ta'lim texnologiyalari O'zbekiston tarixini o'qitishda qo'llanilishi: dialogik yondashuv, muammoli ta'lim, BinGo, blits, arra, Lotus, menyu, algoritm, munozara, o'zini o'zi boshqarish, "miya hujumi", "Klaster", "Bumerang", "xulosa", "blits o'yini", "loyiha", "labirint","Karusel","qora quti","Insert","5-chi qo'shimcha", "kalit so'zlar" va boshqalar. Adabiyot: O1; O2; O8; O9; O10; O11; O12; O13; O14; O15; O16; O19; O21; O22; O24; O26; O29; O30; O31; O32; O34; O36; D 1; D 2; D 3;D 4; D 5; D 6; D 7; D 8; D 9; D 10; D 11; D 12; D 13; D 14; D 16; D 19; D 21; D 23; D 26; D 29; **5-mavzu. IX-XII asrlarda o'rta Osiyo madaniyati va fanining rivojlanishi.** Musulmon uyg'onish davri. Somoniylar davrida madaniyat va san'at. Somoniylar davrida Moverannahr va Xurosonning ma'naviy madaniyati va xalq hunarmandchiligining rivojlanishi. Somoniylar davlati tarkibida diniy e'tiqod va fanlar. Somoniylar davrida dunyoviy fanlarning rivojlanishi. Ommaviy madaniyat, umumiy odatlar va oziq-ovqat mahsulotlarining holati. Xalq hunarmandchiligining rivojlanish xususiyatlari. Qoraxoniylar davridagi madaniyat va san'atning rivojlanishi. Yusuf Balasag'uniy, Mahmud Koshg'ariy, me'morchilik, minora, turkiy yozuv, karvonsaroylar, din.Qoraxoniylar me'moriy yodgorliklaridan bizgacha yetib kelgan eng birinchisi 10-asrning 2-yarmida qurilgan mashhur Burana minorasidir. Xorazmshohlar davrida ilm-fan va san'at rivojlanishi. Xorazmiy, Farg'oniy, Biruni, Ibn Sino, Farobiy, Qashgari, Balasaguni, Yugnaki, Ismoil Buxoriy, Yassaviy, Kubrlo, Naqshbandi. "Ma'mun akademiyasi", "Sharq Aristoteli", "Algebra", "algoritm", "Baytul hikma", "osmon harakatlari to'g'risidagi kitob", "tibbiy fan kanoni". Shifolash kitobi, Hindiston, Geodeziya. Ta'lim texnologiyalari O'zbekiston tarixini o'qitishda qo'llanilishi: dialogik yondashuv, muammoli ta'lim, BinGo, blits, arra, Lotus, menyu, algoritm, munozara, o'zini o'zi boshqarish, "miya hujumi", "Klaster", "Bumerang", "xulosa", "blits o'yini", "loyiha", "labirint","Karusel","qora quti","Insert","5-chi qo'shimcha", "kalit so'zlar" va boshqalar. Adabiyot: O1; O2; O8; O9; O10; O11; O12; O13; O14; O15; O16; O19; O21; O22; O24; O26; O29; O30; O31; O32; O34; O36; D 1; D 2; D 3;D 4; D 5; D 6; D 7; D 8; D 9; D 10; D 11; D 12; D 13; D 14; D 16; D 19; D 21; D 23; D 26; D 29; D 30; D 33; D 36; D 39; D 40

	6-mavzu. Amir Temur va Temuriylar davri madaniyati va san'ati Obodonchilik ishlari. Hunarmandchilik va uning turlari. Amir Temur ilm-fan va madaniyat homiysi. Mirzo Ulug'bek akademiyasi. Samarqandagi Ulug'bek madrasasi. Buxoro va G'ijduvondagi madrasalar. Rasadxona. Hirot adabiy muhiti. Alisher Navoiy. Abdurahmon Jomiy. Lutfiy. Tasviriy san'at. Hirot badiiy san'at akademiyasi. Kamoliddin Behzod. Mahmud Muzahhib. Xattotlik san'ati. Sultonali Mashhadiy. Mirali Tabriziy. Miniatyura san'ati. Musiqa. Mashg'ulotlarda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: muammoli ta'lim, tematik ma'ruza, umumiy-yakuniy ma'ruza, ma'ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma'ruza, ma'ruza-suhbat-munozara, "aqliy hujum" va h.z. Adabiyot: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **7-mavzu. Shaybonilar va Ashtarxoniylar davridagi madaniyat va san'at** Ashtarxoniylar davrida adabiyot, san'at, xattotlik, miniatyura san'ati. Ko'kaldosh va Baroqxon madrasalari. Shayboniylar davrida Buxoro me'morchiligi. Samarqanddagi Registon ansamblining shakllanishi. Labi Hovuz ansambli. Ashtarxoniylar davrida she'riyat va tarixnavislik. Tibbiyot. Musiqa. Astronomiya. Dunyoviy fanlar rivoji. Me'morchilik yodgorliklari bezaklaridagi tasvirlar. Mang'itlar davrida adabiyot. Nasafiy, Amir Doniyolbiy Buxoriy, Vola, Shovqiy Kattaqo'rg'oniy, Xiromiy. Amir Shoxmurodning fan va ta'lim sohasidagi islohatlari. Xattotlik va minnatyura san'ati. Me'morchilik va shaharsozlik. Samarqand shahri shaharsozligida Amir Shoxmurodning xizmatlari. Buxoro madrasalari, maktablari. Mashg'ulotlarda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: muammoli ta'lim, tematik ma'ruza, umumiy-yakuniy ma'ruza, ma'ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma'ruza, ma'ruza-suhbat-munozara, "aqliy hujum" va h.z. Adabiyot: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **8-mavzu. Xiva, Qo`qon xonligi va Buxoro amirligidagi madaniyat va san'at.** Xiva shahrining mashhur me'morsilik yodgorliklari: darvozalar, karvonsaroylar, masjidlar va madrasalar. Ichanqa1'a me'moriy yodgorliklari va ularning tarixiy ahamiyati. Dishanqal'a. Xiva xonligida tarixnavislik: Abulg'ozi Bahodirxon, Munis, Ogahiy, Bayoniy. Adabiyot. Xattotlik: Bobojon Sanoiy, Rojiy, Xamadoniy. Minnatyura san'ati. Xiva xonligi me'moriy obidalarida tasviriy va amaliy san'at. Qo'qon shahridagi shaharsozligida bozor, karvonsaroy va go'zarlarning o'rni. Me'morchilik. Hokim Oyim, Xudayorxon saroyi. Qo'qon adabiy muhiti. Amiriy, Nodira, Uvaysiy, Fazliy Namangoniy. Tarixnavislik. Isfarangiy.

	Ho'qandiy. Dilshodi Barno. Minnatyura san'ati. Qo'qonda hattotlik san'ati va me'morchilik ham rivojlangan. Muhammad Latif, Mirzo Sharif dabir, Abdulg'ozixoja kabi hattotlarning kitob ko'chirishi borasida o'zlari amalga oshirgan hayrli ishlari bilan tarixda nomlari qoldi. Kitoblar shunday did bilan ko'chiri1ganki, harbiy mamlakatlar shahri uchun elchilarga ana shunday nafis ko'chirilgan kitoblarni tortiq qilish xonlikda odatga aylangan edi. Amir Umarxon Turkiston va uning atroflarini oroldan Yettisuvgacha egallab, Oqmasjid (Qizil O'rda) Avliyo ota (Janbul), Pishpak (Bishkak) qal'alarini bunyod etdi. Uning davrida Qo'qonda va boshqa nohiyalarda ko'plab binoyi hayrlar qilingan. Norbutabiy madrasasi (1799), Muhammad alixon madrasasi, Madrasayi Kalon qozi (1820y.), madrasai Tunqator, Madrasai Moxlaroyim, Madrasai Haqquli Mingboshi (1825), Madrasai Miyon Xazrat, Madrasai Moxlaroyim, madrasai Hakim To'ra (1795), Madrasai Xonxoja eshon (1789), Madrasai Buzruqxo'ja (1801y.), Madrasai Pirmuhammad Yasovul (1802), Madrasai Xojabek (1805), Madrasai Oxund devonbegi Jome' (1817), Madrasai Norbutabiy (1827) shular jumlasidandir. Madrasai Miyon Hazrat inshooti.Xudoyorxon saroyining qurilishi. Mingoyim madrasasi, Norbo'tabiy madrasasi, Hokim Oyim madrasasi, Sulton Murodbek madrasasi, Hazrati Imom Sohibzoda madrasasi.Dahmayi Shohon va Dahmayi Modarixon me'moriy ansambllari. Farg'ona vodiysi me'moriy yodgorliklarining o'ziga xos uslublari.Kufiy, rayhoniy,nasta'liq. Shayboniylar davrida adabiyot, san'at, xattotlik, miniatyura san'ati. Ko'kaldosh va Baroqxon madrasalari. Shayboniylar davrida Buxoro me'morchiligi. Samarqanddagi Registon ansamblining shakllanishi. Labi Hovuz ansambli. Ashtarxoniylar davrida she'riyat va tarixnavislik. Tibbiyot. Musiqa. Astronomiya. Dunyoviy fanlar rivoji. Me'morchilik yodgorliklari bezaklaridagi tasvirlar. Mang'itlar davrida adabiyot. Nasafiy, Amir Doniyolbiy Buxoriy, Vola, Shovqiy Kattaqo'rg'oniy, Xiromiy. Amir Shoxmurodning fan va ta'lim sohasidagi islohatlari. Xattotlik va minnatyura san'ati. Me'morchilik va shaharsozlik. Samarqand shahri shaharsozligida Amir Shoxmurodning xizmatlari. Buxoro madrasalari, maktablari. Mashg'ulotlarda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: muammoli ta'lim, tematik ma'ruza, umumiy-yakuniy ma'ruza, ma'ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma'ruza, ma'ruza-suhbat-munozara, "aqliy hujum" va h.z. Adabiyotlar: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **9-mavzu. Rossiyaning mustamlakachilik hukmronligi davrida Turkiston madaniyati va san'ati** Ismoil Obidov. «Taraqqiy». Munavvar Qori. «Xurshid». Abdulla Avloniy. «Shuhrat», Ahmadjon B. «Osiyo» . 1913-1915-yillarda «Samarqand», «Sadoi Turkiston», «Sadon Farg'ona», «Buxoroi Sharif», «Turon», 1917-yilda esa «El bayrog'i», «Kengash», «Hurriyat», «Ulug' Turkiston» gazetalari

«Oyna» jurnali ommaviy axborot vositalari. An’anaviy Sharq ma’rifatchili(Turdi, Donish, Gulxaniy, Muqimiy, Furqat, Nodira, Zavqiy) jadidlar ma’rifatchiligi uchun ma’naviy, ruhiy zamin. Qo’qonda «G’ayrat», Andijonda «Taraqqiyparvar» kabi jamiyatlari.

Amaliy bezak san’ati va tasviriy san’at. Mahalliy ustalarning xalqaro ko’rgazmalarda o’z asarlarini namoyish etishi. Toshkent kulolchilik san’ati. O’rta Osiyo milliy san’atining Yevropa realistik san’ati uslubi asosida, ya’ni yangi shakllanib kelayotgan avangard ko’rinishlariga tayangan holda shakllanishi. 1920-1930 yillar o’zbek grafika san’atida tur va janr-larning kengayishi. Rassomlarning grafika san’atini ayrim tur va janr-lari bo’yicha ijod qilishlari. San’at asarlarining yanada ta’sirchan ishla- nishi va g’oyaviy-emosional tomonini chuqurlashishi. 1938 yil Toshkentda grafika ustaxonasining tashkil etilishi. Bezak va illyustrasiya ishlari.

O’zbek portret san’atining shakllanishi va rivojlanishi. A.Siddiqiy, O’rol Tansiqboyev, keyinroq Baxrom Hamdamiy, Latif Nasriddinov va Sh.Xasanova kabi mahalliy rassomlarning faoliyati. Shu yillarda avtoportretning keng ko’lamda ishlanishi. Ikkinchi jahon urushi yillarida san’at. Shu yillarda ilmiy tadqiqot ishlari, arxeologik ekspedisiya faoliyatlari. Varaxsha, Afrosiyobda arxeologik ishlar olib borilishi.

Kino san’ati. Teatr san’ati. M.Uyg’ur, A.Xodoyatov, S.Eshonto’rayeva, K.Yormatov, A.Bakirov, R.Pirmuxamedov, N.G’aniyev va boshqalar ijodi. Kino va teatr san’atiga mafkuraviy bosimning kuchayishi. Adabiyotga mafkuraviy bosimning kuchayishi. Alisher Navoiy nomidagi katta Akademik opera va balet teatri, Muqimiy nomidagi musiqali drama teatri. Kurant binolarining qurilishi.

Mashg’ulotlarda qo’llaniladigan ta’lim texnologiyalari: muammoli ta’lim, tematik ma’ruza, umumiy-yakuniy ma’ruza, ma’ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma’ruza, ma’ruza-suhbat-munozara, “aqliy hujum” va h.z.

Adabiyotlar: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b.

10-mavzu. Sovet hokimiyati davrida O'zbekiston madaniyati va san'ati

Ismoil Obidov. «Taraqqiy». Munavvar Qori. «Xurshid». Abdulla Avloniy. «Shuhrat», Ahmadjon B. «Osiyo» . 1913-1915-yillarda «Samarqand», «Sadoi Turkiston», «Sadon Farg’ona», «Buxoroi Sharif», «Turon», 1917-yilda esa «El bayrog’i», «Kengash», «Hurriyat», «Ulug’ Turkiston» gazetalari «Oyna» jurnali ommaviy axborot vositalari. An’anaviy Sharq ma’rifatchili(Turdi, Donish, Gulxaniy, Muqimiy, Furqat, Nodira, Zavqiy) jadidlar ma’rifatchiligi uchun ma’naviy, ruhiy zamin. Qo’qonda «G’ayrat», Andijonda «Taraqqiyparvar» kabi jamiyatlari.

Amaliy bezak san’ati va tasviriy san’at. Mahalliy ustalarning xalqaro ko’rgazmalarda o’z asarlarini namoyish etishi. Toshkent kulolchilik san’ati. O’rta Osiyo milliy san’atining Yevropa realistik san’ati uslubi asosida, ya’ni

	yangi shakllanib kelayotgan avangard ko'rinishlariga tayangan holda shakllanishi. 1920-1930 yillar o'zbek grafika san'atida tur va janr-larning kengayishi. Rassomlarning grafika san'atini ayrim tur va janr-lari bo'yicha ijod qilishlari. San'at asarlarining yanada ta'sirchan ishla- nishi va g'oyaviy-emosional tomonini chuqurlashishi. 1938 yil Toshkentda grafika ustaxonasining tashkil etilishi. Bezak va illyustrasiya ishlari. O'zbek portret san'atining shakllanishi va rivojlanishi. A.Siddiqiy, O'rol Tansiqboyev, keyinroq Baxrom Hamdamiy, Latif Nasriddinov va Sh.Xasanova kabi mahalliy rassomlarning faoliyati. Shu yillarda avtoportretning keng ko'lamda ishlanishi. Ikkinchi jahon urushi yillarida san'at. Shu yillarda ilmiy tadqiqot ishlari, arxeologik ekspedisiya faoliyatlari. Varaxsha, Afrosiyobda arxeologik ishlar olib borilishi. Kino san'ati. Teatr san'ati. M.Uyg'ur, A.Xodoyatov, S.Eshonto'rayeva, K.Yormatov, A.Bakirov, R.Pirmuxamedov, N.G'aniyev va boshqalar ijodi. Kino va teatr san'atiga mafkuraviy bosimning kuchayishi. Adabiyotga mafkuraviy bosimning kuchayishi. Alisher Navoiy nomidagi katta Akademik opera va balet teatri, Muqimiy nomidagi musiqali drama teatri. Kurant binolarining qurilishi. Mashg'ulotlarda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: muammoli ta'lim, tematik ma'ruza, umumiy-yakuniy ma'ruza, ma'ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma'ruza, ma'ruza-suhbat-munozara, "aqliy hujum" va h.z. Adabiyotlar: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **11-mavzu. Mustaqil O'zbekistonda ma'naviy va madaniy rivojlanish** Mustaqillik yillarida O'zbekistonda madaniy hayot. Me'morchilik san'ati. Me'morlikda jiddiy o'zgarishlar sodir bo'lishi. Uning ma'muriy va madaniy binolar, ularning badiiy konstruktiv yechimida o'z ifodasini topishi Mustaqillik yillarida barpo etilgan me'moriy majmualar. Rassomlik san'atining kengayishi. Rassomlarning milliy tarixga murojati. San'atda tarixiy portret va kompozisiyalarning paydo bo'lishi. Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Jaloliddin Manguberdilarning ikonagrafik portretlari. Natyurmort, portret va boshqa janrlar. Haykaltaroshlik san'ati. Mashg'ulotlarda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: muammoli ta'lim, tematik ma'ruza, umumiy-yakuniy ma'ruza, ma'ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma'ruza, ma'ruza-suhbat-munozara, "aqliy hujum" va h.z. Adabiyotlar: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **12-mavzu. Yangi Uzbekistonda madaniyat va san'at taraqqiy etishi** YANGI O'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT SOHASIGA QARATILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR, O'zbekiston Respublikasi

	Prezidentining 2018-yil 26-avgustda "O'zbekiston Respublikasi madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirish to'g'risida"gi PQ-3920-sonli qarori, 2018-yil 28-noyabrda "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4038-sonli qarori, 2020-yil 26-mayda "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6000-sonli farmonlari qabul qilindi. Shu bilan birgalikda 2021-yil 9-dekabrda "Madaniyat va san'atni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-36-sonli [4: www.lex.uz] hamda 2022-yil 2-fevralda "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-112-sonli qarorlar madaniya va san`atni rivojlanishdagi ta`siri Mashg’ulotlarda qo’llaniladigan ta’lim texnologiyalari: muammoli ta’lim, tematik ma’ruza, umumiy-yakuniy ma’ruza, ma’ruza-axborot, namoyish qilish, muammoli ma’ruza, ma’ruza-suhbat-munozara, “aqliy hujum” va h.z. Adabiyotlar: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 20, 21 va b. **III. Amaliy (yoki <u>seminar yoki laboratoriya</u>) mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar.** **<u>Seminar</u>** mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: **1-mavzu.** Kirish 2-mavzu. Qadimgi davrda O'zbekiston madaniyati va san'ati *3-mavzu.* Antik davrda O'zbekiston xalqlari madaniyati va san'atining rivojlanishi **4-mavzu.** O'rta asrlarda madaniyat va san'at **5-mavzu.** IX-XII asrlarda o'rta Osiyo madaniyati va fanining rivojlanishi. **6-mavzu.** Somoniylar davrida madaniyat va san'at. **7-mavzu.** Qoraxoniylar davridagi madaniyat va san'at **8-mavzu.** G'aznaviylar va Xorazmshoxlar davrida madaniyat va san'at. **9-mavzu.** Amir Temur davri madaniyati va san'ati **10-mavzu.** Temuriylar davri madaniyati va san'ati **11-mavzu.** Amir Temur davridagi me'moriy majmualar va ansambllar **12-mavzu.** Shayboniylar davridagi madaniyat va san'at **13-mavzu.** Ashtarxoniylar davridagi madaniyat va san'at **14-mavzu.** Buxoro amirligi madaniyati va san'ati **15-mavzu.** Qo'qon va Xiva xonligidagi madaniyat va san'at **16-mavzu.** Rossiyaning mustamlakachilik hukmronligi davrida Turkiston madaniyati va san'ati **17-mavzu.** Sovet hokimiyati davrida O'zbekiston madaniyati va san'ati **18-mavzu.** Mustaqil O'zbekistonda ma'naviy va madaniy rivojlanish **19-mavzu.** Mustaqillik davrida O'zbekiston ilm-fani va ma'rifatining rivojlanishi **20-mavzu.** Yangi O'zbekistonning rivojlanish strategiyasida O'zbekiston madaniyati va san'atini rivojlantirish masalalari

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1.Eftalitlar madaniyati
2. Qadimgi turklar madaniyati
3. Klassik Arab Sharqining madaniyati
4. O'zbekiston xalqlari madaniyatining islom tarixidagi roli.
5. IX-XII asrlarda O'rta Osiyo tasavvufi va madaniyati.
6. Amir Temur va Temuriylar hukmronligi davrida Samarqand madaniyati.
7. O'zbekiston mustaqilligi davrida madaniyat va san'at.
8. Mustaqillik davrida madaniyatni rivojlantirishning nazariy tamoyillari
9. Amir Temur va Temuriylar davrida ilm-fan, adabiyot va san'atning yuksalishi
10. Qo'qon adabiy muhiti davrida adabiyotning qisqacha mazmuni.
11. O'zbekistonda zamonaviy madaniyatni rivojlantirishda xalqaro aloqalar va milliy - madaniy markazlarning roli va ahamiyati
12. O'rta Osiyo madaniyati eng qadimgi va qadimiy yozuvlarda
13. Arab madaniyatining madaniyatga ta'siri, O'rta Osiyo xalqlari adabiyotning qisqacha mazmuni
14. XX asrning 20-30-yillarida madaniyat, ma'naviyat va milliy o'ziga xoslik
15. Zamonaviy madaniyat rivojida xalqaro aloqalar va milliy-madaniy markazlar roli va ahamiyati
16. O'zbek adabiyoti XVIII-XIX asrlarda
17. O'rta Osiyo xalqlari qadimiy yozuvlarining paydo bo'lishi
18. "Boburnoma" Movarounnahrning madaniy hayoti haqida
19. Davlatlararo madaniy va diniy aloqalarning rivojlanishida Buyuk ipak yo'li omil sifatida
20. Sovet hukumati davrida Respublikaning ma'naviy va madaniy qaramligi va uning oqibatlari.
21. Madaniyat sohasidagi islohotlar va ularda davlatning rolini amalga oshirish.
22. Ma'naviy madaniyatni rivojlantirishning xususiyatlari

"O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi" fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Jumladan, Amir Temur va Temuriylar davrida ilm-fan, adabiyot va san'atning yuksalishiga oid mavzuda Amir Temur va temuriylar davrida ilm-fan, adabiyot va san'atning yuksalishi, Amir Temurning ilm-fan, san'atga qo'shgan hissasi haqida talabada bilim ko'nikmasini shakllantirish e'tiborga olingan. Masalan, Amir Temur markazlashgan davlat tuzgan, davlatning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotida muhim o'rin tutgan shaxs hisoblandi. Ushbu mavzu haqida tarixchi-olimlar Amir Temur va temuriylar davlati faoliyatini haqida ham o'quvchilar bilim ko'nikmasiga ega bo'ladi. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar izlanishlarolib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risda talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim

	ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi. Ushbu mavzular talabalar mustaqil ishining maqsadi fundamental bilimlarni o'zlashtirish, mutaxassislik bo'yicha bilim, kasbiy kompetentlik va ko'nikmalar, tajriba, ijodiy, tadqiqot faoliyati, mas'uliyat va tashkilotchilikni rivojlantirishga yordam beradi; ta'limiy va kasbiy muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvdan iborat. Mustaqil ta'lim vazifalari quyidagilardan iborat: -olingan nazariy va amaliy bilimlarni tizimlashtirish va mustahkamlash; -talabalarning malakasi oshirilishi; - nazariy bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish; - me'yoriy, huquqiy, ma'lumotnomadan foydalanish; - malakalarini shakllantirish; -hujjatlar va maxsus adabiyotlar bilan ishlash ko'nikmasi; -talabalarning bilim qobiliyati va faolligini rivojlantirish; -ijodiy tashabbuskorlik, mustaqillik, mas'uliyat va tashkilotchilik; -mustaqil fikrlash, o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirish; -o'z-o'zini takomillashtirish va o'zini o'zi anglash.
3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • O'zbekiston davlatchiligi tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'ladi. Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqeliklar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'ladi; • Turli tarixiy davrlarda o'zbek davlatchiligining rivojlanishida ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy omillarning ta'sirini ochib berish orqali ulardan xulosalar chiqarish; Davlatchilik taraqqiyoti va xalqaro munosabatlar o'rtasidagi bo'liqlik tomonlarini atroflicha taxlil etishni bilishi kerak; O'zbekiston xududida mavjud bo'gan davlatlarning rivojlanishidagi tendentsiyalarni hamda o'zbek xalqining o'ziga xos madaniyati,mentaliteti,urf-odatlari va an'analarining davlatchilik taraqqiyotiga ta'sirini ko'rsatib berish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; O'zbekiston davlatchiligi tarixi fani bo'yicha egallagan bilimlarni ilmiy tadqiqot va ilmiy pedagogik faoliyatida qo'llash,davlatchilik tarixining dolzarb masalalari bo'yicha tadqiqot ishlarini olib borish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak • Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish;, O'zbekiston davlatchilik tarixi taraqqiyot bosqichlari,davlatchilik to'grisidagi yangi nazariyalarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish; Davlat va jamiyat taraqqiyotining rivojlanish omillarini tahlil qilishda tarix fanining o'rnini ko'rsatish; Davlatchilik tarixining asosiy yo'nalishlarini tahlil va tadqiq qilish malakasini xosil qilishi kerak

4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** ma‘ruzalar; interfaol keys-stadilar; munozara, “Aqliy hujum”, “Muammo”;
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Rahbariy adabiyotlar:** 1. Мирзиёев Ш.М. “Танқидий таҳлил, қат’ий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик –хар бир раҳбар фаолиуатининг кундалик қоидаси бо‘лиши керак” Тошкент, О‘збекистон, 2017 2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини та’минлаш уирт тараққиёти ва халқ фаровонлиги гарови. Тошкент, О‘збекистон, 2017 3. О‘збекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси/ 29 декабр 2020 йил 4. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик О‘збекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: О‘збекистон. 2017. 5. Мирзиёев Ш.М.»Миллий тикланишдан – миллий уиксалиш сари», Тошкент, О‘збекистон, 2020. 6. Мирзиёев Ш.М. “Ниуати улуг‘ халқнинг иши ҳам улуг‘, ҳаёти ёруг‘ ва келажаги фаровон бо‘лади” Тошкент, О‘збекистон, 2019. 7. Мирзиёев Ш.М. Yанги Узбекистон стратегиуаси. Т. Узбекистон 2021.\ 8. 2022-2026 йилларга мулжалланган Yанги Узбекистоннинг Тараккиёт стратегиуаси тугрисидаги Президент фармони 2022 йил 28 уанвар 9. Мирзиёев Ш.М. Узбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга йуллаган Мурожаатномаси. 2021 йил 19 уанвар www.uzbekistonmt.uz. 10. 2017-2021 йилларда О‘збекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йо‘налиши бо‘йиcha Наракатлар стратегиуаси. – Тошкент: Ма’навиуат, 2017. 11. Karimov I. A. tarixiy xotirasiz kelajak yo'q. Yig'ma 7-jild.T,

O'zbekiston, 1998 yil
12.]Karimov I. A. mafkura-bu millat, jamiyat, davlatning birlashtiruvchi bayrog'i. - T.: O'zbekiston, 1998 Yil
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I. A. Karimovning Marg'ilon shahrining 2000 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi // Xalq so'zi, 2007, 7 sentabr.
14. Karimov I. A. Vatanga va o'z xalqiga sadoqat bilan xizmat qilish-bu eng katta baxt. - T.: O'zbekiston, 2007 Yil
15. Mustaqillikning 17 yilligiga bag'ishlangan tantanalarda chiqish O 'zbekiston Respublikasi//Xalq so' zi, 2008-yil, 2-sentabr
16. Karimov I. A. yuqori ma'naviyat yengilmas kuchdir. T.: Ma'naviyat, 2008 Yil.
17. Karimov I. A. o'rta asr Sharqining olimlari va mutafakkirlarining tarixiy merosi, uning zamonaviy tsivilizatsiya uchun roli va ahamiyati" xalqaro konferentsiya hisoboti. Xalq so'zi, 2014 yil 15-16 may.
18. Karimov I. A. u yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajak yo'lida hizmat kilish-eng oliy saodatdir.- T.: O'zbekiston, 2015

Asosiy adabiyotlar:

1. N.D.Abdullayeva. San’at tarixi. O’quv qo’llanma. Toshkent. “O’zbekiston” 2006
2. Norsaid Oydinov. Tasviriy san’at tarixi. O’quv qo’llanma. Toshkent-2007
3. Usmon Qoraboyev, G’ayrat Soatov. O’zbekiston madaniyati. O’quv qo’llanma. Toshkent-2011
4. O'rta Osiyo xalqlarining fan va madaniyati tarixi va tarixi bo'yicha materiallar. T.: Fan, 1991 Yil.U.U.Mansurov, A.Sh.To’xtaboyev. O’zbekiston madaniyati va san’ati tarixi. O’quv qo’llanma. Toshkent-2021

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Berzikov E. O'zbekiston afsonalari va sirlari. T., 1991 yil.
2. Vafayeva D, Urmanova V. madaniyat va tsivilizatsiyada taniqli mutafakkirlar va davlat arboblarining o'rni va roli. Samarqand.1994.
3. Dalverzintepe O'zbekistonning janubidagi Kushon shahri. T., 1978 yil.
4. Sharqiy Osiyo tarixi va madaniyati. N., 1978 yil.
5. Qadimgi va o'rta asrlarda O'rta Osiyo xalqlarining madaniyati va san'ati. 1978.
6. Masson M. E. ming shahar mamlakati. M., 1966 yil.

7. Pugachenkova G. A. o'rta Osiyo vazirliklari. - T.: Sharq, 1994 Yil.
8. Pugachenkova G. A., Rempel L. I. O'zbekiston tasviriy san'atining ajoyib yodgorliklari. T., 1959 yil.
9. Pugachenkova G. A., Rempel L. I. o'rta Osiyo san'atining insholari. M.: San'at, 1982.
10. Pugachenkova G. A., Rempel L. I. O'zbekiston san'ati tarixi. M. 1985 yil.
11. Pugachenkova G. A. Kushon davridagi Baqtriya madaniyati. M., 1986 yil.
12. Pugachenkova G. A. Baqtriya Oltinlari. L., 1985 yil.

	Axborot manbalari (saytlar): www.gov.uz www.ziyonet.uz. www.edu.uz. www.google.uz. www.fvat.uz. www.turklib.uz.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O‘quv-uslubiy кengashining 2024- yil -avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma’qullangan**.**
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar**: **Vafayeva Dj.B**– SamDU, «O‘zbekiston tarixi» kafedrasi mudiri, t.f.n., professor.
9.	**Taqrizchilar:** **Mahmudova A.N** – Samarqand davlat tibbiyot universiteti Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrasi mudiri, PhD, dotsent **G’afforov SH.S.** – SamDU, «O‘zbekiston tarixi»kafedrasi professori, tarix fanlari doktori

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug‘i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta’lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma’sul ishchi guruhi:

Rais - Xolmatov N.O‘.

Kafedra mudiri: **prof. Vafayeva Dj.B.**

Fakultet dekani: **prof.Djuraqulova D.M.**

SamDU O’quv ishlari bo’yicha 1-prorektor **prof.Soleyev A.S.**

Samarqand davlat universiteti Tarix fakulteti "O'zbekiston tarixi" kafedrasi yo'nalishi 4-kurs bakalavriat talabalariga o'tiladigan "O`zbekistonning madaniyati va san`ati tarixi"fanining namunaviy dasturiga

TAQRIZ

"O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi» o'ziga xos xususiyatlari va rivojlanish tendentsiyalari to'g'risida bilim asoslarini berishga qaratilgan umumiy fanlar majmuasining bir qismidir. Tarix shuni ko'rsatdiki, mintaqada yuzlab yillar davomida yashagan xalqlar madaniy sohada yaqin aloqada bo'lishgan. Ushbu fanni o'qitish mintaqada yashovchi madaniyatlarning umumiyligini aniqlash, Markaziy Osiyo mintaqasidagi madaniyatlarning o'zaro ta'sir yo'nalishlarini ko'rsatish uchun zarurdir. Fanni o'rganish quyidagilarga qaratilgan: ichki va jahon san'atini o'rganish asosida madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishga; jamiyatning ma'naviy hayoti sohasida talabalarni tanishtirishga; atrofdagi dunyoda san`at va qiymat yo'nalishlarini, ma'naviy va axloqiy tamoyillarni va atrof-muhitni ijodiy rivojlantirish qobiliyatini rivojlantirishga.

Fanning vazifasi - san'at tarixi sohasidagi bilimlarni chuqurlashtirish va tizimlashtirish; san'at asarlarini (rasm, arxitektura, haykaltaroshlik, DPI, musiqa, arxitektura va boshqalar)tarixiy va san'atshunoslik tahlili metodologiyasi va metodologiyasini o'zlashtirishdan iborat.

- san'at va ta'lim menejerining kasbiy faoliyatida san'at tarixi sohasidagi bilimlardan foydalanishga tayyorlikni shakllantirish

"O'zbekiston tarixi" kafedrasida ishlab chiqilgan *"O`zbekistonning madaniyati va san`ati tarixi"* ham ayni shunday fanlarar predmet hisoblanib, ushbu fanning 4-kurs bakalavr talabalari uchun o'tilishi muhim hisoblanadi.

O'quv rejasida fanga ajratilgan soatlar umumiy soatlar hajmi 180 soat (36 – ma'ruza, 44 – seminar, 100 – mustaqil ish (6-kredit)) ni tashkil etadi. Fanning o'quv dasturida barcha ma'ruza mashg'ulotlari ajratilgan mavzular talab darajasida shakllantirilgan bo'lib, ular bir-birini to'ldirgan holda tuzilgan. Seminar mavzulari ham ayni ma'ruzalarni to'ldiradigan mohiyatga ega. Mustaqil ish mavzulari o'z xususiyatlariga ko'ra, fanning barcha qirralarini qamrab oladi. Dastur yakunida keltirilgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar fanni o'rganishda muhim ahamiyatga ega.

Xullas, "O'zbekiston tarixi" kafedrasi professori, falsafa fanlari nomzodi D.B.Vafaeva tomonidan 4-kurs talabalari uchun ishlab chiqilgan *"O'zbekiston madaniyati va san'ati tarixi»* uchun tuzilgan namunaviy dastur talab darajasida tuzilgan, o'quv rejasiga muvofiq keladi. Dasturni yuqori bahoga loyiq deb hisoblayman.

Taqrizchi:
Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrasi mudiri,
PhD, dotsent **A.N.Mahmudova**